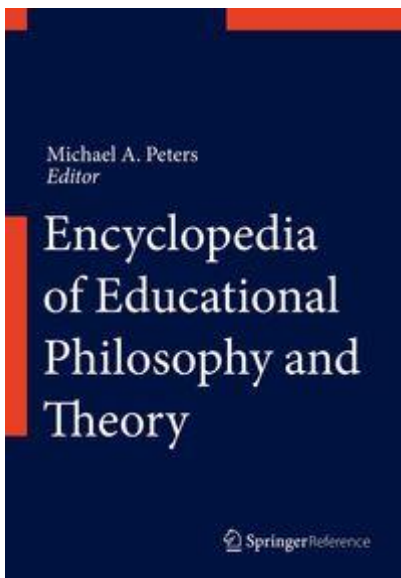

دانش نامه فلسفه و نظریه تربیتی^۱ (Encyclopedia of Educational Philosophy and Theory)

دکتر رضا محمدی چابکی^۲

مقدمه

دانش نامه یا دایره المعارف به کتاب مرجعی گفته می‌شود که مجموعه فشرده‌ای از دانش را به طور عام یا پیرامون یک موضوع خاص گردآوری کرده است. پیشینه نگارش این نوع کتاب‌ها به دوران باستان باز می‌گردد و در فرهنگ ایرانی - اسلامی نیز نمونه‌های بسیاری دارد. در دوران معاصر، نگارش دانش‌نامه‌های موضوعی در شاخه‌های گوناگون دانش بشری رواج یافته و مجموعه‌های متنوعی تولید شده‌اند. از این رو، این امر بیش از پیش تخصصی شده و متخصصان زیادی در تهیه آن‌ها مشارکت دارند. نویسندگان

مدخل‌های دانش‌نامه‌ای معمولاً افرادی هستند که در موضوع آن مدخل تخصص داشته و در سطح بین‌المللی شناخته شده هستند و ویراستاران هم از پیشکسوتان برجسته آن شاخه علمی می‌باشند. در شاخه علوم تربیتی و به طور خاص، در رشته فلسفه تعلیم و تربیت، نیز نمونه‌های

^۱. ویراستار اصلی این دانشنامه مایکل پیترز است که در سال ۲۰۱۷ توسط انتشارات اشپرنیگر منتشر گردیده است.

^۲. عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی

ارزشمندی یافت می‌شود. به‌عنوان مثال، «دانش‌نامه فلسفه تربیت» (کمبلیس^۱، ۱۹۹۶) و «دانش‌نامه نظریه و فلسفه تربیت» (فیلیپس^۲، ۲۰۱۴)، یا نمونه‌هایی خاص‌تر همچون «دانش‌نامه راتلج درباره متفکران تربیتی» (پالمر کوپر^۳، ۲۰۱۶). اخیراً شاهد انتشار دانش‌نامه‌ای سترگ در این زمینه شده‌ایم که در ادامه به معرفی آن پرداخته می‌شود.

انتشار کتاب ارزشمند «دانش‌نامه فلسفه و نظریه تربیتی» (پیترز^۴، ۲۰۱۷) را می‌توان یکی از مهم‌ترین رخدادهای رشته «فلسفه تعلیم و تربیت» قلمداد کرد. تعداد زیادی از اندیشمندان و صاحب‌نظران این رشته تحت نظارت استاد سرشناسی همچون «مایکل پیترز» در این کار بزرگ مشارکت داشته‌اند.^۵ مایکل پیترز استاد دانشگاه وایکتو نیوزلند^۶ و استاد بازنشسته دانشگاه ایلینوی آمریکا^۷ است و با دانشگاه‌های دیگری همچون جیمز کوک استرالیا^۸ نیز همکاری می‌کند. وی تاکنون آثار بسیاری (به‌طور خاص، با تأکید بر نظریه انتقادی و پسا‌ساختارگرایی در تعلیم و تربیت) تألیف کرده و در مجلات بین‌المللی این رشته (به‌طور خاص، مجله فلسفه و نظریه تربیتی^۹) به‌عنوان سردبیر یا ویراستار فعالیت داشته و دارد. با این حال، این دانش‌نامه را می‌توان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین کارهای او قلمداد کرد.

این دانش‌نامه تاکنون شامل ۱۳۳۹ مدخل در ۵۵ بخش گردآوری شده است. عناوین هریک از بخش‌ها به همراه ویراستار آن بخش در جدول شماره (۱) آمده است. در دیباچه کتاب، پیترز اظهار می‌کند که این دانش‌نامه مرجعی پویا است و هر سال بخش‌ها و مدخل‌های دیگری

¹. Chambliss

². Phillips

³. Palmer Cooper

⁴. Michael A. Peters

⁵. در میان مشارکت‌کنندگان این اثر، اسامی جناب آقای دکتر خسرو باقری و سرکار خانم دکتر نرگس سجادیه نیز به چشم می‌خورد که مایه مباحثات و افتخار جامعه فیلسوفان تربیتی ایران است.

⁶. University of Waikato, Hamilton New Zealand

⁷. University of Illinois at Urbana-Champaign, USA

⁸. James Cook University, Australia

⁹. Educational Philosophy and Theory

به آن افزوده خواهد شد. او با نگاهی جامع به فلسفه تعلیم و تربیت معتقد است تأملات فلسفی و نظریه‌پردازی تربیتی بایستی توجه بیشتری به جنبه‌های فرهنگی و اجتماعی داشته باشند و از این‌رو، ما نیازمند به کارگیری تخصص‌های تربیتی گوناگون هستیم. لذا در این دانش‌نامه، فلسفه و نظریه تربیتی ناظر به شاخه‌های تربیتی گوناگونی بوده است. به‌عنوان نمونه می‌توان به بخش‌های «مطالعات فرهنگی»، «آموزش مهاجرنشینان»، «یادگیری دیجیتال»، «مطالعات مربوط به ناتوانایی»، «فلسفه ورزش» و غیره اشاره کرد. همچنین، توجه به اقدامات معاصر آموزشی در حیطه سیاست‌گذاری، فناوری، تربیت معلم و غیره در بستر جریان جهانی شدن یکی دیگر از جهت‌گیری‌های کلان این دانش‌نامه بوده است. به همین خاطر، ضرورت پویا بودن این دانش‌نامه و نیاز به روزآمد شدن سالیانه آن کاملاً حس می‌شود.

اخیراً در ایران نیز شاهد همکاری «انجمن فلسفه تعلیم و تربیت ایران» با «بنیاد دانش‌نامه نگاری ایران» در تدوین یک دانش‌نامه فلسفه تعلیم و تربیت (به‌صورت تألیف و ترجمه) هستیم. این کار را می‌توان به‌عنوان نخستین تلاش دسته‌جمعی و گسترده متخصصان فلسفه تعلیم و تربیت در کشورمان دانست که از این منظر، بسیار ارزشمند و قابل ستایش است. با این حال، با وجود دانش‌نامه‌های سترگی که در سطح بین‌المللی در این حوزه علمی تولید شده‌اند، بحث درباره اهمیت، ضرورت و اولویت این کار در کشورمان هنوز ادامه دارد. اگرچه می‌توان از ضرورت تولید دانش‌نامه‌ای ایرانی-اسلامی در فلسفه تعلیم و تربیت دفاع بهتری داشت. به نظر می‌رسد با اندک‌شمار بودن متخصصان توانا در نگارش مدخل‌های دانش‌نامه‌ای در کشورمان و با وجود دانش‌نامه‌های بین‌المللی در این زمینه، ترجمه یک دانش‌نامه معتبر یا گردآوری ترجمه مدخل‌های منتخب این نوع دانش‌نامه‌ها، مهم‌تر و ضروری‌تر بود.

جدول ۱ - عناوین هریک از بخش‌ها و ویراستارهای کتاب

ردیف	عنوان بخش	ویراستار
1	American Philosophy	Michael A. Peters
2	Assessment	Bronwen Cowie
3	Childhood studies	Marek Tesar
4	Critical Pedagogy	Dustin Garlitz
5	Critical Theory	Michael A. Peters
6	Critical Theory of Educational Technology	Petar Jandrić

ردیف	عنوان بخش	ویراستار
7	Critical Theory of Technology	Michael A. Peters
8	Cultural Studies	Cameron McCarthy
9	Decolonial Education	Nassim Noroozi
10	Deleuze	David R. Cole
11	Derrida	Michael A. Peters
12	Dewey	Leonard J. Waks
13	Dialogue	Michael A. Peters
14	Digital Learning	Petar Jandrić
15	Disability Studies	Laura Jaffee and Ashley Taylor
16	Early Childhood Education	Jayne White
17	Educational Administration	Colin W. Evers
18	Educational Political Theory	Mark Olssen and Rille Raaper
19	Educational Practice	Nick Peim
20	Environmental Education	Alan Reid and Marcia McKenzie
21	Educational Leadership	Gabriele Lakomski
22	Educational Theory	Jan Masschelein and Maarten Simons
23	Edusemiotics	Inna Semetsky
24	Feminism	Michael A. Peters
25	Freire	Peter Roberts
26	French philosophy	Michael A. Peters
27	Gender Studies	Heather Greenhalgh-Spencer
28	General	Michael A. Peters
29	Global Studies	Tina Besley
30	Heidegger	Sam Rocha
31	History	Daniel Tröhler
32	Indigenous Studies	Carl Mika
33	Islamic Education	Yusef Waghid
34	Latino Education	Luis Mirón
35	Literacies	William Cope, Mary Kalantzis and Sandra Schamroth Abrams
36	Marxism	Derek R. Ford, Peter McLaren and Curry Malott
37	Mathematics Education	Paola Valero and Gelsa Knijnik
38	Metatheory of Educational Knowledge	Khosrow Bagheri Noaparast and Berislav Žarnić
39	Miscellaneous	Michael A. Peters
40	Moral Development and Moral learning	Rauno Huttunen
41	Neoliberalism	David Hursh
42	Nietzsche and Education	Babette Babich
43	Open Education	Markus Deimann
44	Pasifika Education	Linita Manu'atu

ردیف	عنوان بخش	ویراستار
45	Postmodernism	Paul Smeyers
46	Phenomenology	Tone Saevi
47	Philosophical Education	Bruno Ćurko
48	Philosophy of Sport	Steven Stolz
49	Postcoloniality	Fazal Rizvi and Stephen Chatelier
50	Public Education	Sharon Rider
51	Science Education	Michael R. Matthews
52	Social Imaginaries	John O'Neill
53	Teaching and Curriculum	Michael A. Peters
54	Truth and meaning	Michael A. Peters
55	Wittgenstein	Nicholas C. Burbules and Jeff Stickney

منابع

- Chambliss, J. J. (1996). *Philosophy of education: An encyclopedia*. New York: Garland Pub.
- Palmer Cooper, J. A. (2016). *The Routledge Encyclopaedia of Educational Thinkers*. London: Routledge.
- Peters, M. A. (2017). *Encyclopedia of Educational Philosophy and Theory*. Singapore: Springer.
- Phillips, D. C. (2014). *Encyclopedia of educational theory and philosophy volume one A-K*. USA: Sage Publica.